

Читалище

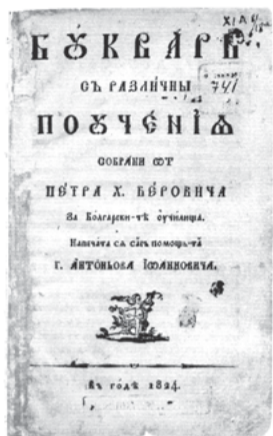
съвременна

брой 75, май 2016

МЕСЕЧНО ИЗДАНИЕ НА НАРОДНО ЧИТАЛИЩЕ „Д-Р ПЕТЪР БЕРОН – 1926 Г.“

ЧЕСТИТ ПРАЗНИК, ХОРА НА ДУХА!

УМНИ ОТВЕТИ

Едного търговица попитаха: Как изпичели толкози пари? А той рече: Многого лесно, а малкото мъчно.

Димонак, като виде едного безумника, чи ся голямей със грехите си, пристъпи при него и му рече, като го улови за грехата: Това пред малко време го носяше овцата и пак овца бяше.

Въяс, като го попитаха: Кои е най-зол добитък? рече: Ако питаш за дивите, е мучителят, ако ли за питомите, е ласкателят.

Антистен, като чу, чи го хвалят лукави челоуеци: Белким сторих някой зло? рече на приятелите свои.

Сократа ритна един безумен челоуек, а той не му рече нищо. Приятелите му ся чудяха, и той им кажи: Ако ма ритняше магаре, требаше ли да го ритна и аз.

Аристотел, като чу, чи някой го хули, рече: Кога ма нема, нека ма и бий.

Талис рече: Най-Ветхо нещо е бог, зацо нема начало; а най-красно светът, зацо е божие создание, а най-чивръсто умът.

Из четвъртия раздел на „Буквар с различни поучения, собран от Петра Х. Беровича за българските училища“, известен като „Рибен буквар“ от Петър Берон, 1824 г.

15 май 2016 г., София. КОНЦЕРТ по случай 24 МАЙ, Деня на българската просвета и култура и на славянската писменост, организиран от НЧ „Д-р Петър Берон – 1926 г.“, събра в зала 11 на Националния дворец на културата приятели на читалището и почитатели на българското музикално и танцово изкуство. В празничния концерт взеха участие Женски хор „Христина Морфова“, Танцов състав „Жар“, Балетно студио „Красимира Колдамова“, Детска хорова студия „Български славеи“, ученици от Музикалната школа, Детски танцов състав и ученици от класа по поп и джаз пеене с преподавател Румяна Коцева. Това бе първият концерт от поредицата прояви, свързани с отбелязването на юбилейната 90-годишнина на читалището.

ЖЕНСКИ ХОР „ХРИСТИНА МОРФОВА“ НАВЛЕЗЕ В СВОЯТА 80-ГОДИШНИНА

3 март 2016 г., София

Участие поредицата от концерти „ОБИЧАМ БЪЛГАРСКАТА МУЗИКА“, посветена на Трети март.

Музикалната поредицата бе организирана от Софийска филхармония и Столична община под патронажа на Румяна Бъчварова, вицепремиер на България, и бе проведена на 3 март т.г. от 11 до 22 часа със специалното участие на Теодосий Спасов и Владимир Пенев. Това е първата по рода си проява от такъв мащаб, в която беше представена българската музика – инструментална, хорова, духовна, класическа и фолклорна. Сред участниците освен нашият хор бяха Софийската филхармония, НФХ „Светослав Обретенов“, София Квартет и състави на Столична община – Софийски солисти, Софийски духов оркестър, Хор „Св. София“, Джаз формация „София“, както и Хор „Космически гласове“, Оркестъра за народна музика на БНР, ДФА „Филип Кутев“, Представителен духов оркестър

Женски хор „Христина Морфова“ при НЧ „Д-р Петър Берон – 1926 г.“ с диригент Тая Никлева-Владева тази година навърши 80 години от своето създаване. Във връзка с това всички негови прояви през годината са посветени на юбилея.

на МВР, Детски хор „Пим-Пам“, Камерна формация „Те Деум Адорамус“, Дамски камерен хор „Ирина Щиглич“, състави от НБУ, от НМА „Панчо Владигеров“ и много други. солисти и ансамбли, за които българската музика е кауза и начин на живот.

19 март 2016 г., Кюстендил

Участие „ПРАЗНИК НА ХОРОВОТО ИЗКУСТВО“ в рамките на

празниците на града „КЮСТЕНДИЛСКА ПРОЛЕТ“.

Концертът се проведе в Народното читалище „Братство – 1869 г.“. Освен Женски хор „Христина Морфова“ в него се представиха местните музикални формации – Туристически хор „Осоговско ехо“ и Хорова формация „Неразделни“.

9 април 2016 г., Шумен

Участие в „Панорама на българското хорово изкуство –

Шумен 2016 г.“, посветена на 85 години от рождението на проф. Венета Вичева и 90 години от създаването на Българския хоров съюз.

В концерта, който се проведе в зала „Проф. Венета Вичева“ взеха участие Хор „Родни звуци“ при НЧ „Добри Войников – 1856“ (Шумен) с диригент Христо Атанасов, Вокална студия при НЧ „Паисий Хилендарски – 1870 г.“ (Балчик) с диригент Валентина Георгиева, Хор „Бодра песен“ при Общински детски комплекс (Шумен) с диригент Деница Узунова и Хор „Морски звуци“ при Община Варна с диригент Росица Щерева.

28 – 29 май 2016, Гърция

Участие във Втори хоров фестивал „Термаикос“.

Хорът беше поканен като официален гост на фестивала и поздрави участниците в два концерта: на 28 май се представи в Театър „Каппа 2000“ в Переа, а на 29 май – пред публиката на Солун.

(ПЪРВИ ОТКЪС*)

Тръгнаха по тесния път, който водеше през запустялата равнина към Бияковици, а после свърнаха по криволичещата пътека нагоре по скалистия хълм, където бяха вървели много и обути, и боси крака. Двамата самотни поклонници, по-възрастният от които бе загърнат с черна пелерина с вдигната яка и куцаше с левия си крак, та отдалеч приличаше на Сатаната, и неговият калфа бяха поели по Хълма на страданиято, сякаш за да напакостват на девойката със сините очи и черни къдрици, която носеше на главата си корона от блещукащи звезди. Малко поруменяло от усилието при изкачването, одухотвореното лице на Бранимир трептеше от любопитство, което не можеше да изтрие нито съмнението, нито неудачите му. Той носеше седем бръчки на челото и седем рани в сърцето си, но в него нямаше любов, нито пък можеше да преодолее онова, което в него бе гладко и подредено.

– Той е тук – спря Бранимир пред скалата, по която бе разлят разноцветен восък и пръснати няколко китки цветя и увехналите рози, които освежаваха това кътче. Бранимир се отдръпна на няколко крачки, погледна към небето и изпъна ръце. Тук нямаше нищо друго, освен камъни, калуна и влажна, проскубана трева.

– Той иска да каже нещо. Появява се навсякъде по света и нещо говори. Какво ли иска да каже, ако наистина говори? Твърди се упорито, че било за мира.

– Тя, а не Той! – рече Твъртко.

– Е, добре, Тя е, но важно ли е това? Говори за мир, когато ни спохождат тревоги и смут. Това ми прилича на самозащита, на себично намерение, за което вече ти говорих. Не е лесно да материализираш духа, защото това изтощава силите, но ако трябва да се направи нещо, това означава, че събитията са сериозни и опасни. Всичко потвърждава моята теория, че Земята не е толкова незначителна в безкрая, защото тъкмо тук е станал един древен инцидент. Случайно тук, но тук... Впрочем, сега ще ти кажа защо е важно, че Авраам е дошъл от библейския Ур... В Ур хилядолетия преди Авраам са живеели последните разхайтени Негови синове, които безкрайно са го разочаровали... После благостта е била заменена от авторитарност, но и тогава не им е провървяло. Сега може би е намерил среда всред този камък в опита си да се проектира в съзнанието на онези, с които иска поддържа връзка, а това му излиза евтино, защото самият той не се изразходва. Какъв образ, каква форма има тази личност? Тя е такава, каквато съществува в съзнанието на хората, миловидна, с вътрешен мир и хубост, осияля Майката Христова, утешителката и защитницата. Застъпницата! Тази, която винаги е била свързана с любов, а и самата тя е любов.

Мъдреците казват, че само сърцето е връзка с абсолютното. Но защо точно тук? Защото тук е кръстопътят на старите светове, които могат пак да се спречат...

Из романа

„КОЛАРОВИ“

Хървое ХИТРЕЦ

ХЪРВОЕ ХИТРЕЦ (Загреб, 1943) се е родил по времето, когато баща му е във Варна като лекар в Хърватския военен флот в Черно море по време на Втората световна война. Завършил е гимназия в Загреб, а после и Загребския университет. Бил е журналист и театрал, писал е за радиото и телевизията, сценарии за игрални и документални филми. Автор е на около 40 книги. Той е първият главен директор на радиотелевизията в новата Република Хърватия, след това е министър на информацията, депутат в Хърватския парламент, носител на високи държавни отличия и на много литературни награди.

Хитрец е изтъкнат прозаик, автор на романи за възрастни, както и за деца и юноши. Всред романите му изтъква трилогията „Коларови“, която проследява живота на едно загребско семейство през целия XX век. Много висока оценка получават и романите му: „Любов върху черно кадифе“, „Хърватска Богородица“ и др. От книгите му за деца и юноши най-известен в Хърватия е романът му „Смоговци“, който с времето стана нещо като библия за малкия читател, а авторът по него написа и телевизионен сериал, която получи небивала популярност.

Книги на Хитрец са преведени на унгарски, чешки, словашки, словенски и български език; романът му „Смоговци“ излезе на български през 1986 г.

И въобще, ако подценим това буре барут, каква гаранция за мир и светлина могат да бъдат милионите, милиардите отделни тревоги?

(ВТОРИ ОТКЪС**)

Твъртко Колар сложи каската на главата си и спусна предпазителя, вдигна двата изпънати пръста на ръката си и ги насочи с бързо движение, показвайки към северната падина. Тих войник до този момент, той се превърна в буен и решителен боец.

– Още днес ще си бъдеш вкъщи – каза на шофьора, който, петнайсетгодишен, по щастлива случайност се отърва от клането в Свети Рок.

Бурният вятър от Сун до Свиляя кой знае как изтръгна усмивка от оная жена, която се оказа на най-високата точка на планинския гребен Велебит, облечена в красива сивосиня рокля, купена в някой загребски бутик. Върху нея беше навлякла едно яке със златисти токи, сякаш извадено снощи от гардероба, и така се чувстваше млада и лекомислено смела. Тя огледа лицето си в кладенеца. Видя, че вече не приличаше на фиданка, повивана от южния вятър, нито лицето ѝ бе светло и привлекателно както през оная ден, когато преди много десетилетия бе избягала от колоната камиони, с които вампирялите безбожници с червени звезди отвеждаха народа към пещерата в Козяк планина. Намериха я скрита сред козите и я погнаха. Тя

едва се задържа на един клон над дола, но те я заудряха с железен прът по пръстите, докато не падна върху трийсет метровата купчина мъртви и полуживи хора. Тогава почувства, че умира, но все пак не предаде Богу дух. Още вижда оная чудак, който посред това клане откърти един камък, седна върху него, изряза името си и умря чак на десетия ден, а тя склопи очите на увисналата му глава и заплака. Чак на двайсетия ден успя да се изкачи горе, прогонена от страшната смрад на разлагащите се тела, и започна да се лута като подгонен звяр. Хърватката успя да вдигне очи към новите си дъщери и синове, които тичаха по игрищата, чак когато те бяха изградени върху костите на бащите им.

А докато скиташе, понякога я залавяше милиционерски патрул, който я натикваше в ареста, където се опитваха да изтръгнат езика ѝ, но не успяваха, прескачаше през стените и слагаше свежи китки върху изоставените олтари, влизаше в училищата, преоблечена като стара учителка. А те я търкулваха по стълбите, жива я закопаваша, но още на третия ден тя разравяше пръстта с яките си пръсти и после сядаше край чаша евтино вино в ъгъла на някаква гостилничка и разказваше на всеки, който се съгласяваше да я слуша, коя е и откъде е, с надежда да забрави това, което ѝ се е случвало. Хърватката вярваше на онези, които показваха доверие към нея, въпреки че имаше и такива дни, когато сама

се презираше. Тогава отиваше в гората и бичуваше голия си гръб, за да изкара всякакви малодушие от себе си.

Много добрини направи, но и много неща изтърва, докато се криеше в тръстиките. А из тях се надигаха хора, на които тя правеше знаци, но имаше чувството, че не я забелязват. Те намериха причудливи пътища да блеснат в мрака на историята, да закалят сърцата си и да смъкнат от себе си старите хърватски слабости тъкмо когато тя реши, че всичко е завинаги загубено. Кой бе казал – дали не беше Шилер, – че дори най-набожният не може да живее в мир, ако това не се харесва на злия му съсед. Когато се измъкна оттук, сърбите ѝ раздраха роклята и нагризаха плътта ѝ, слабните ѝ, но тя не им се даде, не се предаде сред воплите на ранените, с които лежеше по коридорите на болниците, сложи на раните си липови листа и отново проходи. При нощните си бдения тя се обръщаше към оная, който някога бе сложил ябълка в обятията ѝ: „Всеомогщи Боже, отвърни от нас своя гняв и укроти омразата! Те изклаха пастирите, подпалиха имотите ни, превърнаха твоите храмове в яхъри за конете си, с черен облак покриха слънцето и като вампири заръфаха лунните лъчи!“. Като говореше така, тя не завърши с онова безпомощно „няма на кого да се опреш“, защото хърватската войска вече нарастваше като тревата по майските пасища и заплашваше онези, които се спускаха по същите онези долове, по същите полета – като всички завоеватели в историята – и удряха по нашите градове. Сякаш вече бойният триумф ни споходи, а кога друг път щеше да стане това, ако не сега, когато повече време нямаше.

Дребните гущери от предишните ужасни месеци все още помътваха радостта ѝ, защото онези младежи със синджирчета на шите трябваше да се докоснат и до злокобното Кърбавско поле, раната, която никога не зарасна, бе не първото, но най-страшното разпадане на Хърватското кралство, бе като облак прах, който векове не се сляга. Още си спомняше за мародерите с нетурска кръв, които с факли в ръце прехвърляха труповете и правят това до ден днешен.

Но в това безоблачно утро се смиряват и зверове, и гръмотевици, и паяци, и лисици, и соколи край отдавна разяденото стебло на Хърватия. Бъдете благословени, шепне жената и наточва в чашата си сладко черешово вино. Дявол да го вземе, казва на себе си тя, нека поне и аз веднаж да бъда патетична!

* Първият откъс се отнася към 80-те години на XX век, когато започват посещенията в градчето Междугорие.

** Вторият откъс е от третата част на трилогията – началото на военната операция „Буря“, с която през 1995 г. е освободена голяма част от окупираните територии на Хърватия.

От хърватски Ганчо САВОВ

ГОСТУВАХА НИ ХЪРВАТСКИ ПИСАТЕЛИ

На 26 ноември 2015 г. в Книжен център „Гринуич“ на бул. „Витоша“ 37 НЧ „Д-р Петър Берон – 1926 г.“ организира среща с хърватските писатели Хървое Хитрец и Мирослав Меджиморец. Откъси от техни произведения в превод от хърватски на Ганчо Савов изпълни актрисата Станка Калчева. Срещата бе осъществена в рамките на традиционния за читалището Литературен мост София – Загреб, Загреб – София, със съдействието на Книжен център „Гринуич“.

На стр. 2 и 3

Надежда Захариева

Мирослав Меджиморец и Хървое Хитрец

Мигове от срещата

Из романа

„ЛОВЕЦЪТ НА ГЕНЕРАЛА“

Мирослав МЕДЖИМОРЕЦ

МИРОСЛАВ МЕДЖИМОРЕЦ е роден през 1942 г. в Загреб. Завършил е Загребския университет. По-късно завършва и театрална режисура в загребската Академията за театрално и киноизкуство, като специализира в „Royal Shakespeare Company“ (Лондон). През 2010 г. става доктор по театрология и драматургия в Загребския университет. Още през първата година на следването си се включва в „Студентския експериментален театър“, който заедно с „Международен фестивал на студентските театри“ през 60-те години е културно средище за младите таланти не само в Хърватия и тогавашна Югославия, но и в света.

Като професионален режисьор е поставил над 70 пиеси от хърватски и най-видни световни драматурзи (от Л. Пирандело и У. Шекспир до Б. Брехт, Х. Мюлер, М. Кърлежа и др.), десетина радио-драми, адаптирал и е заснел за телевизията няколко творби на хърватски автори. Автор е на няколко романа („Суня пише на Вуковар“, „Франкфуртска връзка“, „Пресветият и рабинът“, „Ловецът на генерала“), на сборник с пиеси, на няколко обширни исторически студии. Носител е на редица престижни награди за театрално изкуство и за проза. Негови книги са преведени на няколко езика.

Работи като началник на военния кабинет на президента Франьо Туджман; началник на сигурността и разузнаването в министерство на отбраната; зам.-министър на външните работи; посланик в Швейцария. Носител е на високи държавни отличия за участие в хърватската Отчествена война (1990 – 1992 г.) и за принос в хърватската дипломация, сигурност и разузнаване.

– Шполярич! Драго ми е! Седнете! Много хубави неща съм слушал за вас и вашите способности. Кафе, чай, минерална?

– Едно малко коняче, ако имате?

– Разбира се. Славице, малко коняче, а за мен – моето дълго, черно! Седнете. Не стойте прав. Знаем всичко за вас. Знаем за вашия път във войската, всичко за вашия героизъм, способности, успехи.

– Е, не се различавам от стотиците си колеги от Службата по сигурност.

– Прекалено скромничите! Вие изпъквате сред тях, защото имате ярка индивидуалност, характер, позиция, отлична прозорливост, интелигентност. Вашият началник ми подчерта тези особености.

– Но, кажете за какво става дума?

– Нужен ни е професионалист като вас. Имаме много важна задача. От това зависи и съдбата на нашата държава. Нека това не ви звучи прекалено патетично, но от работата, която трябва да свършим, зависи бъдещето на Хърватия. Може би се сещате за какво става дума – влизането в НАТО и Европейския съюз. За нас няма друга алтернатива. Готови сме да направим всичко, за да влезем в тези две структури. За тази работа вие имате дълъг и успешен опит, вие сте един от най-изкусните и най-добрите и, моля ви, не се правете на скромни. За вашите качества всички оперативни служители са на едно мнение. Вероятно знаете, че това не може да се скрие от професионалисти като нашите британски приятели. Те ще ви съдействат със своя богат опит и знания и затова пристигнаха тук по молба на нашия премиер. Ще помогнат за откриването и задържането на генерал Готовина, който, както знаете, е обвинен във военни престъпления в операцията „Буря“. Обвинителката и изтъкнати фактори в Хагския съд смятат, че без неговото арестуване ние няма да бъдем приети в Европейския съюз. Този генерал е условие за влизането на Хърватия в съюза. Ако не го открием и задържим, няма да ни приемат. А той просто изчезна. Изпари се. Обвинителката от Хагския съд ни обвинява, че го крием, някои от големите страни също

смятат така. Нашият премиер се мъчи да ги разубеди на всяка цена. Затова реши да потърси помощта на най-добрите, на британските тайни служби. На тях пък им трябва нашите най-добри специалисти. А вие сте най-добрият. Вие ще им сътрудничите, ще им помагате като офицер за свързка, ще бъдете нашият контакт с могъщата МИ-5. Говорите ли английски? Като първо ще заминете за Лондон на кратък експертен курс. Впрочем, мислили ли сте си някога за сътрудничество с МИ-5?

– Господин Павлович, извинете. Какво се иска от мен? Сътрудничество с британците? Добре, мога да им покажа куп доказателства, за да обвинят хиляди сръбски бунтовници, четници, „Белите орли“...

– Шполярич, това вече не е ваша работа. Вие с британците трябва да намерите и арестувате генерала.

– Значи британците са дошли в Хърватия, да убият генерала?

– Ние ще го задържим, те само ще го локализираат.

– И аз трябва да им помогна за това?

– Вие ще бъдете нашият експерт и офицер за свързка.

– Няма ли някой друг да свърши тази работа?

– Ние решихме да бъдете вие. Вие сте най-добрият.

– Не, в това аз няма да участвам.

– Моля? Шегувате ли се? Шполярич, вие сериозно ли казвате, че няма да участвате?

– Да, господин заместник. Миховил Шполярич няма да търси, залавя и арестува генерал Анте Готовина.

На разговор след срещата

– Шполярич, вие сте професионален полицаи. Знаете ли какво означава да отхвърлите една заповед?

– Аз не схванах това като заповед, а повече като убеждаване. Това заповед ли беше?

– Да, това беше заповед. Вие сте прехвърлен в Специалния отдел, в „Таск форс“ – сектора за задържане на генерал Готовина. Вие знаете какво означава заповед, нали?

– Знам. И знам какво означава отказ.

– Съзнавате ли какви ще бъдат последиците?

– Разбира се.

– Тогава, още веднаж ви заповядвам. От днес сте член на сектора за залавянето на генерала.

– Отказвам да изпълня заповедта! Отказвам да заловя генерала. И ще нося всички последици от този отказ.

– Шполярич, какво ви става? Генералът е обвинен за военни престъпления от Международния съд. Законът ни задължава да сътрудничим. Трябва да го арестуваме. А вас какво ви измъчва? Моралността на този акт ли? Вие не трябва да имате никакви морални угризения...

– За мен генералът е герой във войната. Не е престъпник. Знаем как е действал на фронта. Повтарям – той не е престъпник. Той е прекрасен войник и професионалист. Няма да участвам в такъв позор!

– Няма да сътрудничите? Питам ви пак: значи отказвате да изпълните заповедта?

– Да.

– Да не сте се побъркали, Шполярич? Можете да се простите с работата си.

Снимка за спомен с гостите

Размислете. Не си играйте със съдбата, със съдбата семейство си. Времената са тежки. Трябва да прехранвате децата си, да ги задържите на крака...

– Все още имам две ръце, здрав съм и не се плаша от никаква работа.

– Ще ви повишим заплатата. Ще стане като министерската.

– Благодаря, но няма да изпълня тази унизителна задача. Намерете някой друг. Има такива.

– Добре, вървете и размислете. Нека не ви водят чувствата. Използвайте разума си. Хладният си, пресметлив разум. И се обадете, премиерът иска бързо сформирание на „Таск форса“.

– Вече размислих. При никакви условия не мога да приема. Благодаря за кафето. Довиждане.

– Шполярич, вразумете се... Размислете...

Заместникът тръгна подир него към стаята, където седеше секретарката, после го последва до коридора, продължавайки да го моли да се вразуми. Миховил дори не се обърна. Отби се при Стьепан и още от вратата го помоли за няколко дни отпуск.

– Защо? Разговаря ли с Павлович?

– Тъкмо идвам от него. Предложи ми нещо, което не мога да приема.

– Отказа ли му? Заповед на заместника на Службата?

– Ти щеше ли да погнеш генерала? Защо се спряха на мен?

– Защото си най-добрият. Толкова неща умееш. В цялата Служба ти си най-кадреният за тази работа.

– Може би, но съвестта ми не го позволява.

– Каква съвест?! Ами от този арест зависи бъдещето на всички нас, на народа, на държавата. Това е искане, което ни поставиха и Америка, и Европа...

– Знаем, че генералът не е виновен. И че обвинението срещу него е и срещу всички защитници, част от която сме и ти, и аз. Колко са цинични! Да изпратиш бранител да залови бранител. Това можеше да е дошло на ума само на такива, които не са се сражавали, не са се жертвали и страдали за тази страна.

– Миха, престани да воюваш. Войната мина отдавна. Винаги съм знаел, че имаш войнишка доблест. Аз мисля, че също я притежавам и се боря, не се давам.

– Да, за вас войната е свършила отдавна. За мен не е, защото не завърши правдиво. Всичко се размъти, не се знае кой е агресор, кой е нападат, кой е престъпник, а кой жертва. Като че ли някой иска всичко да се изравни. Е, Стьепане, ти знаеш кой обеси Бръмбара за краката и му дра кожата с нож, кой го обезобрази, кой го уби и човекът умря в най-тежки мъки... Закла го като свиня, като животно! Кой, кой беше, а? – той улови Стьепан за реверите на сакото, навря му се в лицето и започна да крещи: – Кой, кой го закла? И за това генералът е виновен, така ли? А защо не обвинят генералите от югославската армия, които подбиха палачите, тренираха ги, въоръжиха ги и ги изпратиха от Ниш по склоновете на Велебит?

– Миха, за Бога, успокой се. Пийни се малко вода. Успокой се, седни! Вземи си няколко дни почивка. Замини някъде. Почини си. Размисли. Добре размисли за всичко. Но първо се успокой.

Шполярич се обърна и изхвъркна от канцеларията на Стьепан.

От хърватски Ганчо САВОВ

ТРЕПЕТНО-ТЪНКОНОГА, ГОРДА И ДИВА

Д-р Елена АЛЕКОВА

За поезията на Петя Цолова съм писала неведнъж. И удивена, се хващам, че всъщност съм я разглеждала от всякаква гледна точка, но не и откъм гледната точка на любовта. Когато през 2005 г. издаде „Непоправимата“, ме порази в нейната, Петьо-Цоловска, образна система от ражението на амбивалентната природа на света, на живота, на човека – изобщо и в частност. И се хвърлих да тълкувам двулкостта... А когато през 2011-а се появи лирическият ѝ сборник „Насаме с белия свят“, аз, бидейки все още под обсебващото впечатление от „Непоправимата“, отново се хвърлих да търся – този път естетически код, благодарение на който се изграждат нейните, Петьо-Цоловски, единни, монолитни като каменни катедрали стихотворения, в които има и камък, и пламък; и темел, и полет; и земя, и небе; и ясен смисъл, и сияйно разпиляване на смисъла; и всмукващо земно притегляне на плътта, и шеметно извисяване на душата в смътното усещане за прекрачване, за преодоляване, за преминаване нанякъде – отвъд... Въобще тогава осъзнах какво точно ме е поразило, докато съм чела и препрочитала стиховете ѝ – онази нейна особеност, която правеше словото ѝ безпрепятствено и елегантно да минава от плътското в безплътното и от безплътното в плътското. Впрочем всичко това съвсем ясно и категорично, типично по Петьо-Цоловски, е заявено в едно от стихотворенията ѝ – „Името“. И така, ето какво говори името на човека или говори самият човек, или символът, скрит зад името, или поетиката, надничаща иззад плетеницата от думи, или думите и всичко останало в стихотворението „Името“:

*И откъде ли са знаели, че ще съм от камък,
та са ме кръстили точно на оня светец – Петър,
дето, докато трети петли пропеят,
три пъти от Бога си се отрекъл,
а после се преобърнал, та легнал
като най-якия камък в темела на храма Божи –
на твърдостта му да се крепят и стени,
тежко зидани,
и безплътният купол на словото Божие.*

И някак неусетно плещите „крехкокаменни“, на които Петя Цолова още крепи „всичко любимо“, се преобразяват в някаква нейна, само нейна, да я наречем, „крехкокаменна“ поетика – хем „камък темелен“, хем „росни ливади“, „ветрове луди“ и „пътища бели“, но и камъкът, този „камък темелен“, от своя страна, хем лежи в основата на „стени, тежко зидани“, хем се преобразява, става, е „безплътният купол на словото Божие“...

Толкова е заразителна тази тема, че отново бих се впуснала безразсъдно в посоката, която тя ми открива. Но ще спра дотук с нея. И понеже е пролет, преминаваща в лято, и понеже е слънце, примесено с дъжд, и понеже е светлина, бих искала да говоря за любовта в лириката на Петя Цолова, по-специално за стиховете от сборника „77 любовни писма до поискване“, видял бял свят през 2014 г. Впрочем, дори и в стиховете ѝ за любовта това безпрепятствено преливане на плътското в безплътното и на безплътното в плътското – и като поетика, и като усещане на живота – отново и отново се забелязва на всяка крачка:

*...И живееш, живееш, живееш –
риба – в бистра вода,
корен – в топла земя.
Нямаше синор между мен и живота,
между него и вечността...*

„Неповторимо, неизразимо...“

И го има в поетиката ѝ, но и в делника ѝ едно вкореняване в земята, вкопчване, впримчване, застопоряване, което безпрепятствено се прелива в полет и далечина, когато дланите на любимия, целувката, гласът, думите му са край нея, и тогава... „Като трева съм с теб. / И като птица – също“ („И пак приемам...“). И обратното – полетът и далечината безпрепятствено преминават в покой и земя: веднъж по-остро и болезнено – „Беше като разбиване от високо / с пряк удар в земята. / Без довиждане. Без разбиране. / Без думи достойни. Без доброта“ („Е, свърши се...“), друг път по-нежнo и някак незабележимо – когато след необятните скиталчества по небето „неотразимо, неизтребимо / звездно късче остана / да просветва у мен“ („Неповторимо, неизразимо...“).

Ако трябва да сложа мото към цялата интимна лирика на Петя Цолова, бих избрала началните редове от стихотворението „Езда“:

*Душата ми, като степна кобилка
трепетно-тънконога, горда и дива, оцеля.
О-це-ля!*

Разбира се от само себе си, че е имало любов, че е имало доверие, препускане, а после – предателство, разочарование, разминаване, раздяла, и после – прошка, разбиране, преосмисляне, вечността. Всичко това е любовта. И на пръв поглед – като че нищо ново... Какво да се прави? В крайна сметка, има в живота човешки нещо страшно безутешно, нещо, което може да върже ръцете, да спъне краката, да слепи крилетата на въображението към земята като туткал, да обезсили мечтата, да омаломощи и най-мощния порив на сърцето. И то е било казано дори десет века преди Христа. Всички го знаем и сме потръпвали, когато сме го чували за първи път, а и за втори, за трети и всеки път, когато го чуем, потръпваме... „Каквото е било, пак ще бъде, и каквото се е правило, пак ще се прави – няма нищо ново под слънцето. Случва се да казват за нещо: „виж, на, това е ново“; но то е било вече през вековете, що са били преди нас...“ (Еклесиаста 1:9 – 10). И същевременно! Нищо ново под слънцето – и раждането, и любовта са ставали преди нас и ще стават след нас, но ето – ражда се новият човек, ражда се новият поет, ражда се новата любов, ражда се новото чудо! Всеки с нови очи гледа на света, с ново сърце обича, с нова мечта стъпва по земята, не – лети над земята, подет от вихрушката на сбъдването. И тези очи, и това сърце, и тази мечта, тези мигове са само негови, неповторими, единствени, макар и по чудодееен начин преобразяващи се в „нашите“...

*...Дори оная уличка случайна
друга ще изгрява вечер –
във въздуха ѝ нашите целувки
ще трептят.
Ще се отронва пак звезда,
но не безименна ще бъде вече,
а Нашата, която ни предрече любовта...*

„Дали ще си отидеш, или ще останеш...“

И, както е при Петя Цолова, все – полет и далечина: „Когато ме обичаш, светя цялата...“ и „от всичко срещнато светлина събирам – / за теб“ („Когато ме обичаш...“). И все „изгрява моята походка в утринта“, и все „изгрявам – / ливадена и пеперудена – / из пепелта дори“ („Утринна песничка“), когато ме обичаш... А същевременно – „застопоряване“ и приземяване: „този праг, от твои и мои стъпки огризан – / до голо, делничен и познат...“, този праг, „толкова тежък – като верига, / приковал ме далеч от безкрайния свят...“, този праг, който минава „като ос през сърцето ми“, този праг, който ме държи – жива и цяла – на земята, при теб и без който навярно бих се разлетяла на парченца в пространствата, в бездната, във веселия и шеметен кръговрат на живота („Праг“, когато ме обичаш... И онова, парадоксалното, възшебното – „И откъде над живота ми слънце грее / и през лъчите му дъжд като маргарит ситен вали“ („Дъждовно слънце“), когато ме обичаш... И „бездушните улици в този каменен град / под нозете ми като самодивски пътеки летяха“ („Златната река“), когато ме обичаше... Усетихте ли прехода? Как от сегашно време „всичко изведнъж мина / във време свършено минало“ („Е, свърши се!“)... Защото Петя Цолова така безпрепятствено минава от време във време – напред и назад, назад и напред. Дори си има собствено глаголно и като че жизнено, житейско време, обозначено като „несвършващо време сегашно“, но за него – друг път... Защото днес говорим за любовта в лириката на Петя Цолова. И понеже е пролет, преминаваща в лято, и понеже е слънце, примесено с дъжд, и понеже е светлина, ще се върнем към любовта.

Петя Цолова като с магическа пръчица преодолява оно-ва затормозяващо, потискащо „нищо ново под слънцето“

В АВАНС...

ПЕТЯ ЦОЛОВА Е НОВИЯТ НИ ГОСТ

На 8 юни 2016 г. в Малък салон на читалището гост на Литературната гостоприемница е поетесата Петя Цолова. Ще бъде представена книгата ѝ „77 любовни писма до поискване“. Слово за интимна лирика на Петя Цолова – Елена Алекова. Следва авторски рецитал. Белетристът Банко П. Банков ще сподели впечатления от цялостното поетическо творчество на Петя Цолова, а пианистката проф. Снежана Барова ще изпълни творби на Шопен. Водеща е Надежда Захаријева.

с лекота, защото умее, обича да обича тук и сега. Се-га! Не вчера. И не утре. Днес. В този миг. В този свят. В това напращало от зрялост, оранжево лято – лято на чудеса, които „като пчели в слънчасла градина / покрай теб жужат“ („Не прогонвай сам чудесата...“). Сякаш „единствена жена на този свят / съм аз“ и сякаш ти единствено „към мене си вървял през тъмните столетия“ към този миг, за да се срещнем тук и сега, зашеметени от нежност, трупана с години... („В ръцете ти – такъв извечен трепет...“). За да се случи – тук и сега чудото – „ти като луд южняк ме върхлятя, / събуди пролетта за нощ едничка в мене“, чудото, в което, тук се превръща в безкрайност, а сега – във вечност: „разжариха се цветове, листа, / не зная вече място на земята, / дете да те няма“ („И се налях със сок...“). А когато чудото се загуби, когато по силата на неизменните житейски закони и закономерности делникът запокити чудото из причудливите си лабиринти без изход, из затормозяващите любовни триъгълници и студенеещата празнота, тогава... о, тогава с каква лекота, макар и през тежестта на непосилната тъга, Петя Цолова преминава от „Този час. Този следобед. Този ден януарски...“ към „Оная следобед. Оная час. Оная прозорец...“. Колко небрежно и лежерно пречупва случилото се през огледалната магичност на стъклото: от една страна – в „несвършващото време сегашно“ притискат душата „януарският нископрихлупен следобед“ зад стъклото и „изветрелият въздух на смрачената стая“ отсам стъклото, а от друга страна – във времето свършено минало „светят януарският ранен следобед / с небе, излетяло на воля“ зад стъклото и „сладостно позлатеният въздух / на огряната стая“ отсам стъклото („Прозорец“)... Дори без глаголи всичко е ясно. И докато все още зашеметен от всичките тези внезапни прескокове от сегашно в минало и от минало в сегашно се чудиш и дивиш дали това е възможно и как е намерено, като че с нож отсечен, още по-неочакван и трезв – отново безглаголно – блясва финалът на стихотворението, а всъщност на любовта: „Оная прозорец – неизнаваем. / Вече – невъзвратимо друг“.

Но Петя Цолова е жена. Истинска жена. И знае цената на истинските неща. Знае, че той пак се е върнал и обикаля на около с жадна и гладна душа, с изранени крака, с неугаснал копнеж: „Обикаляш, усещам, все по-близо и близко – / твоя дъх учестен донася ми вятъра...“ И е приготвила масата, и мехлем е приготвила. И когато всички очакваме очакваното да се случи, когато доволни се отпусваме в някакъв наш си хепиенд, вгледани в собственото ни утре, тогава Петя Цолова ни сервира своето внезапно, трезво, като че с нож отсечено: „Успокой се – всичко съм ти простила. / До шушка всичко. / Я по-добре отмини вратата“ („Прошка“). Но и този внезапен обрат е от жената. От истинската жена. Да, необяснимо. Да, шокиращо. Да, неочаквано. Но Петя Цолова е жена. Истинска жена. Трепетно-тънконога, горда и дива. И нищо женско не ѝ и чуждо.

И нека (според безутешните прозрения на Мъжа) някъде там – в кръговратите на живота – всичко, което се е правилно под слънцето, пак да се прави, и нека „няма спомен за миналото; па и за това, що има да стане, няма да остане спомен у оная, които бъдат отпосле“ (Еклесиаста 1:11), нека!... Но тя, Жената, знае, че дори отшумяла, любовта някъде в нас остава завинаги – „с някоя своя луничка, усмивка, дъх / с някоя своя привичка мила, / дори когато другите я погребат“. А чрез нея и ние оставаме – „още ден, година, / за срок неизвестен“ – до и след безкрая, пренесени от душата на любимия ЖИВИ дори „през чертата“ на неговата смърт („Тези, които си обичал...“). Такива ми ти работи...

И понеже е пролет, преминаваща в лято, и понеже е слънце, примесено с дъжд, и понеже е светлина, бих искала да говоря за любовта в лириката на Петя Цолова. Но най-добре ще е да оставя Петя Цолова да говори за любовта, за радостта от първата среща, за радостта, че тя няма да е последна, че ни очакват още толкова много срещи и раздели, раздели и срещи, и вечността, че „След твоето първо писмо“...

*Градът е светъл и звънтящ
във тази нощ
от хилядите едри, бистри капки
и аз вървя, вървя под тях,
ледът на тежкото съмнение
се пука в мен
и пролетният първи дъжд
се стича по лицето ми –
солен...*

Секретар НЧ „Д-р ПЕТЪР БЕРОН – 1926 г.“
Светла СЛАВЕЕВА
Главен редактор: д-р Елена АЛЕКОВА
Художник: Костадин ЛЯНГОВ
Фотограф: Виктор ВИКТОРОВ
Адрес: София 1408, бул. „Витоша“ 109;
тел.: 952 25 78
Вестникът се разпространява безплатно